

רע"פ 1776/20 - בית ספר תיכון אורית, איציק מודן נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

רע"פ 1776/20

לפני:

כבוד השופט י' אלרון

המבקשים:

1. בית ספר תיכון אורית
2. איציק מודן

נגד

המשיב:

מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט
המחוזי בחיפה בעפ"א 54733-10-19 מיום
21.1.2020 שניתן על ידי השופט נ' ג'השאן

בשם המבקשים:

עו"ד ויסאם ג' אסמר
עו"ד רינת חנוך

בשם המשיבה:

החלטה

1. לפניי בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (השופט נ' ג'השאן) בעפ"א 54733-10-19 מיום 21.1.2020, שבגדרו נדחה ערעור המבקשים על הכרעת דינו של בית משפט השלום בקריות (השופט ש' מ' ארדמן) בתו"ב 29656-04-15 מיום 14.3.2019, והתקבל בחלקו ערעור המבקש 2 על גזר הדין מיום 6.9.2019.

2. נגד המבקשים הוגש כתב אישום מתוקן בגין שימוש חורג במקרקעין ללא היתר, לפי סעיף 204(א) לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, כנוסחו לפני תיקון 116 (להלן: חוק התכנון והבניה).

המבקשת 1 (להלן: המבקשת) היא מוסד ללא כוונת רווח (להלן: מלכ"ר) שהפעיל בית ספר לתלמידים לקויי למידה מאוכלוסיות מוחלשות; המבקש 2 (להלן: המבקש) הוא מנכ"ל המבקשת.

על פי המתואר בכתב האישום המתוקן, במועדים שונים, ולפחות מיום 21.5.2014 ועד ליום 10.3.2015, ביצעו המבקשים במקרקעין שימוש חורג של בית ספר תיכון בניגוד לתוכנית המתאר והיתר הבנייה של המבנה, שקבעו שהמקום ישמש למסחר (משרדים).

3. עובר להכרעת דינו של בית משפט השלום, התקיים בפניו דיון ביום 19.11.2018 שבו הגיעו הצדדים להסכמה בהתייחס לעובדות המתוארות בכתב האישום באשר להפעלת בית הספר במבנה. אולם, המבקשים עמדו על טענותיהם כי אין מדובר בשימוש חורג, בוודאי לא בהיקף הנטען בכתב האישום, וכי על כל פנים אין להרשיעם מחמת הגנה מן הצדק.

4. בית משפט השלום הרשיע את המבקשים בעבירה אשר יוחסה להם בכתב האישום. נקבע כי לפי תוכנית המתאר המקומית, המבנה ממוקם באזור המיועד למגורים, ואילו בתי ספר מותר לבנות באזור אחר; כי השימוש החורג חל גם על משרדי בית הספר, שמטיבם משמשים תלמידים ומורים רבים בזיקה לשימוש העיקרי בנכס; כי אין מדובר במועדון חברתי, שעניינו בפעילות חברתית קטנה יחסית לבית ספר; וכי גם אם תוכנית המתאר הייתה מאפשרת הקמת בתי ספר באזור מגורים, היתר הבנייה של הבניין מושא כתב האישום לא התיר את השימוש במבנה לצורך זה.

כן צוין כי לבית הספר ניתן רישיון ממנכ"ל משרד החינוך, והוועדה המקומית לתכנון ובנייה לא ערערה עליו, אולם נקבע כי הדבר אינו מעניק לנאשמים הגנה מן הצדק. ראשית, מאחר שטענה זו הועלתה רק בשלב הסיכומים. שנית, רישיון בית הספר לא ניתן מהוועדה המקומית (שהיתר לשימוש חורג נמצא בסמכותה הבלעדית), וכי המבקשים לא היו רשאים להסתמך על "רשלנות" הוועדה, ככל שהייתה, כדי להכשיר את האסור על פי דין.

5. בית משפט השלום דחה את טענת המבקשים שלפיה יש להימנע מהרשעתם, חרף המלצת שירות המבחן בעניין.

אשר למבקש נקבע כי אף שהאינטרס הציבורי אינו מחייב את הרשעתו, לא הוכחשיה בכך משום פגיעה משמעותית בתנאי שיקומו; ולעניין המבקשת, נקבע כי אי הרשעה של תאגידיתעשה בנסיבות חריגות ביותר, אשר אין מתקיימות במקרה דנן.

6. בקביעת מתחם העונש ההולם צוינושיקולים מספר: הערך החברתי שנפגע מביצוע העבירה ושאינו ברף הגבוה, מאחר שאין עסקינן בבנייה לא חוקית אלא בשימוש חורג; הוועדה המקומית לא התנגדה למתן רישיון לניהול בית הספר; אין מדובר בעסק מסחרי כי אם במלכ"ר שהמבקש לא הרוויחו מניהולו, והטלת קנס גבוה עלולה לפגוע באפשרות הכלכלית לקיום בית הספר "בהתחשב במצבו הגירעוני"; והעובדה כי המבקש השקיע מכספו האישי ומזמנו בקידום אוכלוסיות מוחלשות ואין לו עבר פלילי.

מנגד, התחשב בית משפט השלום בהיקף השימוש החורג ובעובדה כי השימוש האסור טרם הופסק עד ליום מתן גזר הדין. בנסיבות המפורטות לעיל נקבע מתחם לכל אחד מהמבקשים של קנס בסך 40,000-70,000 ש"ח, חתימה על התחייבות עצמית, כפל אגרה וצו איסור שימוש.

בהתאם לכך דן בית משפט השלום כל אחד מהמבקשים לעונשים של קנס בסך 50,000 ש"ח; התחייבות כספית בסך 50,000 ש"ח להימנע במשך שנתיים מלעבור אחת העבירות המנויות בפרק י' לחוק התכנון והבנייה; וכפל אגרת בנייה בסך 33,600 ש"ח.

נוסף על כך ניתן צו לאיסור שימוש במבנה כבית ספר, שעוכב למשך 6 חודשים (עד ליום 6.3.2020) כדי לאפשר למבקשים להוציא היתר כדין או להעתיק את הפעילות למקום אחר.

7. בית המשפט המחוזי דחה את ערעור המבקשים על הכרעת הדין ועל גזר הדין.

נקבע כי הודיית המבקשים בבית משפט השלום נעשתה באופן חופשי ומרצון ותוך הבנת משמעותה, ולכן אין לאפשר את חזרתם ממנה. לגוף העניין, התקבלו הטעמים שבהכרעת הדין, ובית המשפט המחוזי הוסיף כי אף אם בית הספר יכול להיחשב מועדון חברתי, המבקשים לא קיבלו אישור לכך כנדרש.

אשר לגזר הדין, בית המשפט המחוזי עמד על כך כי מדובר בבית ספר ללא כוונת רווח שנועד לטפל באוכלוסיות מוחלשות; ניתן לו רישיון לאורך שנים נוכח "התרשלות" הוועדה המקומית; ומדובר בעבירת אחריות קפידה.

בנסיבות אלו נקבע כי המבקש עמד בנטל הנדרש להוכחת הטענה כי הרשעתו עלולה לפגוע בו במישור התעסוקתי, ומכל מקום אין להרשיעו ולהשית עליו קנס.

עם זאת, נקבע כי אין מקום להתערב בהרשעת המבקשת, מאחר שלא התקיימו התנאים החריגים הנדרשים לאי הרשעת תאגיד.

לאור האמור בוטלו הרשעת המבקש והקנס שהוטל עליו, ובמקום זאת הוטלו עליו עונשים של 120 שעות שירות לתועלת הציבור; התחייבות לתקופה של שנה בלבד (חלף שנתיים שנקבעו בבית משפט השלום); ותשלום כפל אגרה. כן נקבע כי צו איסור השימוש שנקבע בגזר דינו של בית משפט השלום יעמוד על כנו "באופן שיהפוך לחלק מפסק הדין בערעור".

8. מכאן הבקשה שלפניי, שבה שבו המבקשים וטענו כי יש לאפשר להם לחזור בהם מהודייתם שניתנה לאחר "לחץ פסול" מצד בית משפט השלום; כי השימוש במבנה לבית הספר לא היה שימוש חורג; כי משרדי בית הספר נחשבים "משרדים לבעלי מקצועות חופשיים" המותרים בפירוש בתוכנית המתאר; וכי יש להעניק להם הגנה מן הצדק מאחר שניתן לבית הספר רישיון מטעם משרד החינוך.

אשר לגזר הדין נטען כי שגה בית המשפט המחוזי בהחליטו שלא לבטל את הרשעת המבקשת בדומה לביטול הרשעת המבקש; וכי מכל מקום מדובר בענישה בלתי מידתית נוכח העובדה כי מדובר במלכ"ר ששרוי בגירעון, ושטפול בתלמידים בעלי צרכים מיוחדים מרקע סוציו-אקונומי נמוך הנעדרים מסגרת לימודים אחרת.

כמו כן הוגשה בקשה להורות על עיכוב ביצוע צו איסור השימוש במבנה בתור בית ספר עד להכרעה בבקשת הרשות לערער, בנימוק שסגירת בית הספר באמצע שנת הלימודים תגרום נזק רב לעשרות תלמידים בעלי צרכים מיוחדים ומרקע סוציו-אקונומי נמוך, שלא יוכלו למצוא מסגרת לימודים מתאימה עד לסוף שנת הלימודים.

יצוין כי הבקשות שלפניי הוגשו ביום 8.3.2020 (קרי: יומיים לאחר שנכנס לתוקפו הצו לאיסור שימוש), ובו ביום הוריתי על עיכוב ביצוע ארעי של הצו האוסר שימוש במבנה, עד למתן החלטה אחרת.

9. המשיבה מתנגדת לבקשת הרשות לערער ולבקשה לעיכוב ביצוע, מאחר שאין נימוקי הבקשה באים בגדרי התנאים שנקבעו בבר"ע 103/82 חנין חיפה נ' מצת אור בע"מ, פ"ד לו(3) 123 (1982).

לגופם של דברים, נטען כי לא נפל פגם בקביעות בית המשפט המחוזי שלפיה אין לאפשר למבקשים לחזור בהם מהודייתם שניתנה באופן חופשי ומרצון. לשיטת המשיבה, המבקשים טוענים למעשה לכשל בייצוג, אולם משלא הובאה תגובת בא כוחם בבית משפט השלום, דין הטענה להידחות.

זאת ועוד, המשיבה מדגישה כי כפי שפורט בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, הרשעת המבקשים לא התבססה על הודאתם בלבד - כי אם על "ניתוח מקיף של התכניות הרלוונטיות החלות על המקרקעין", במסגרתו נקבע כי הקמת בית הספר במקרקעין מהווה שימוש החורג מהשימוש המותר על פי תכניות אלו.

המשיבה הוסיפה וטענה כי אין במתן הרישיון להפעלת בית הספר מאת משרד החינוך כדי להעניק למבקשים הגנה מן הצדק. זאת, בין היתר בשים לב לכך שתכלית הרישיון שונה מתכלית היתר הבניה; ולנוכח העובדה שהמבקשים לא חדלו מפעילותם אף לאחר שנפתחה חקירה בנושא והוגש נגדם כתב אישום.

לצד זאת, טוענת המשיבה כי אין עילה להתערבות בענישה שאינה סוטה באופן קיצוני ממדיניות הענישה הנוהגת בנסיבות דומות.

אשר לבקשה לעיכוב ביצוע נטען כי ידי המבקשים "אין נקיות", שכן מיום מתן גזר הדין ועד לדיון בבית המשפט המחוזי לא פעלו לקבל היתר לשימוש במבנה או להשיג מבנה חלופי לבית הספר.

עוד נטען כי משעה שלא הוגש ערעור לבית המשפט המחוזי על צו איסור השימוש, הרי שעסקינן בצו סופי שהוראות סעיף 254ט לחוק התכנון והבניה חלות עליו, וצו לעיכוב ביצוע יינתן לגביו רק מטעמים מיוחדים שיירשמו, ורק אם נוכח בית המשפט שהשימוש האסור אינו מסכן את שלום הציבור או בטיחותו (כהוראת סעיף קטן (4)).

לבסוף, נטען כי לצו איסור השימוש במבנה אין השפעה מעשית כיוון שהלימודים בכל מוסדות החינוך בארץ הופסקו לפי הוראות צו בריאות העם (נגיף הקורונה החדש) (הגבלת פעילות מוסדות חינוך) (הוראת שעה), התש"פ-2020.

10. דין הבקשה להידחות.

הלכה ידועה היא כי בקשה למתן רשות ערעור ב"גלגול שלישי" תתקבל רק במקום שבו היא מעוררת סוגיה משפטית עקרונית החורגת מעניינם הפרטי של המבקשים, או כאשר מתעוררים שיקולי צדק ייחודיים, לרבות חשש מפני עיוות דין.

הבקשה שלפניי אינה נופלת בגדרם של מקרים אלו. טענות המבקשים, הממוקדות בעניינם הפרטי, הועלו ונדחו בידי שתי הערכאות שדנו בעניינם. הן אינן מגלות שאלה משפטית עקרונית, ואף אינן באות בגדר יתר התנאים שנקבעו למתן רשות ערעור.

11. גם לעניין גזר הדין, הלכה היא כי טענות בנוגע לחומרת העונש כשלעצמה אינן מקימות עילה למתן רשות ערעור לבית משפט זה, אלא בנסיבות של סטייה ניכרת ממדיניות הענישה (רע"פ 3602/17 כהן נ' ועדה מקומית לתכנון ובניהטייבה, פסקה 11(2.8.2017)).

בנסיבות המקרה לא מצאתי סטייה שכזו מרמת הענישה המקובלת.

12. עם זאת, לנוכח נימוקי בית המשפט השלום בהחלטתו לעכב את הצו האוסר על השימוש במבנה כבית ספר, ולפנים משורת הדין, ראיתי לנכון להורות כי הצו הארעי עליו הוריתי בהחלטתי מיום 8.3.2020 יוותר על כנו עד ליום 1.7.2020, וזאת על מנת לאפשר למבקשים פרק זמן נוסף להסדיר היתר לשימוש במבנה הנוכחי או למצוא מבנה חלופי לבית הספר.

13. סוף דבר, הבקשה נדחית.

ניתנה היום, י"א בניסן התש"ף (5.4.2020).

ש ו פ ט